

Poppers

Publicerad 4.4.2011

Bakgrund

I fråga om sin kemiska struktur är poppers alkylnitrit (bland annat amylnitrit, isobutylnitrit och isopentylinitrit). En gång i tiden användes amylnitrit för behandling av belastningsbröstsmärta. Idag används poppers närmast som berusningsmedel, och den medicinska användningen är obetydlig. På 1960-talet förpackades amylnitrit i ampuller som gav ifrån sig en knall när den öppnades. Därför kallas de "poppers". När lagstiftningen skärptes utvecklades olika poppersderivat. Försäljningen av dessa var inte straffbar. Man strävade efter – och gör det fortfarande – att kringgå lagstiftningen genom att sälja preparaten som till exempel "luftrenare".

Enligt Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet (Fimea) jämföras poppers som används i berusningssyfte med amylnitritläkemedel. Därför är det förbjudet att utan behörigt tillstånd beställa poppers från utlandet. Import för försäljning utgör också enligt lagen tillståndspliktig verksamhet. Enligt en av Fimeas representanter är finländska företagare medvetna om att poppers inte får föras in i landet eller marknadsföras som luftrenare. Fimea sänder också årligen begäran om utredningar till företag som säljer poppers. Centralkriminalpolisens brottstekniska laboratorium samt tulllaboratoriet får sporadiskt små mängder prover för undersökning.

Poppers används i viss utsträckning i berusningssyfte i både Europa och USA. Enligt en undersökning som publicerades 1996 finns det enbart i USA mer än 4 miljoner människor som har provat på dessa. Användarna är ofta vuxna människor, trots att de första experimenten kanske görs redan i ungdomen. Av ungdomar i åldern 12–17 år uppskattas 1,5 procent ha provat på poppers. Enligt en uppskattning använder 1 procent av befolkningen i Storbritannien poppers. Statistik om hur vanlig användningen är i Finland finns inte tillgänglig.

Effekter

Poppers är flytande och flyktiga. De används genom att genom näsan inhalera det preparat som dunstar ur en öppnad liten flaska. Poppers handelsnamn omfattar bland annat RUSH, Man Scent eller Iron Horse. Namnen ger syftningar till användningsändamålet: de används i synnerhet för att förstärka en sexuell upplevelse. Poppers antas öka mängden kväveoxid i kroppen, vilket ger upphov till de mest centrala effekterna. Blodkärlen utvidgas vilket leder till att blodtrycket sjunker och ger upphov till en lindrig förvirring. Effekten sätter in nästan omedelbart och slutar redan inom några minuter. Effekttiden och -snabbheten kan variera en aning beroende på föreningen. Också släta muskler slappnar av (bland annat ändtarmens slutarmuskel), och därför är användningen av poppers betydligt vanligare bland homo- och bisexuella män än den övriga befolkningen. Också upphetsningen kan öka, trots att det enligt vissa källor kan bli problematiskt att få en erektion. De önskade effekterna omfattar en värmekänsla och eufori. Poppers har använts under danser på nattklubbar för att uppnå en bättre stämning.

Skadeverkningar

När blodkärlen utvidgas uppstår en hudrodnad (i synnerhet ansikte, nacke) och huvudvärk. Också hjärtklappning är vanlig. För personer som lider av hjärtproblem (till exempel rytmstörningar) kan poppers vara farliga. Vissa personer kan få lindriga allergiska reaktioner. Förvirringen ökar risken för olycksfall. I några fall har redan kortvarig användning orsakat långvariga synskador. Enligt användarnas erfarenheter orsakas också skrattanfall, lindriga synstörningar samt irritation vid näsområdet och i slemhinnorna. Också ett epileptiskt anfall nämns, samt en eventuell panikstörning.

Användningen torde inte ha någon större inverkan på lungfunktionen, trots att föreningarna kan irritera andningsvägarna. Man vet att immunförsvaret tillfälligt försvagas. Användningen av poppers kan ge upphov till övergående methemoglobinemi (dvs. blodets förmåga att transportera syre försämras), men bland vissa användare kan tillståndet bli till och med livshotande. Man vet att poppers också har mer långvariga effekter: bland annat vissa gener som främjar utvecklingen av cancer aktiveras ytterligare under flera timmar. Fortlöpande användning kan öka risken för allvarliga skadeverkningar.

Inget fysiskt beroende utvecklas, men ett psykiskt beroende kan uppstå. Enligt användarnas erfarenheter kan en lindrig tolerans mot effekterna utvecklas.

Risker med användningen

Trots sin långa historia har man dålig kännedom om poppers detaljerade effektmekanismer samt riskerna i anslutning till användningen. På grund av att poppers mycket snabbt försvinner ur kroppen har toxiciteten hos poppers och deras ämnesomsättningsprodukter underskattats.

Poppers används i berusningssyfte genom att **inhalera** den dunstande föreningen genom näsan. Dödsfall som helt och hållet orsakats av poppers har troligen inte förekommit eller också är dessa mycket få. De risker som *inandningen* av poppers ger upphov till är sannolikt ringa, eftersom användningen av poppers ofta är sporadisk, tillfällig och dosen liten. Med hänsyn till de risker som föreningen orsakar kroppen, förmågan att ge upphov till beroende och de skador som användningen orsakar (bland annat sociala förhållanden, kostnader för samhället), kan poppers inte betraktas som en särskilt farlig förening. **Poppers får ändå inte i någon händelse drickas.** *Vid oralt intag* är poppers särskilt farliga, och dödsfall har rapporterats. *Vid oralt intag* ger poppers inte den önskade berusningseffekten.

Användning av poppers under påverkan av andra berusningsmedel kan betraktas som en stor risk. Effekten av poppers kan då också förlängas. **Det är farligt att använda poppers med andra läkemedel som sänker blodtrycket och framförallt med potensläkemedel (bland annat Viagra),** eftersom blandanvändningen till och med kan leda till ett livshotande lågt blodtryck. Poppers är lättantändliga, och därför bör försiktighet iaktas vid användningen (rökning).

Veli-Matti Surakka
farmaceut

Viktigaste källor ►

Balster RL: Neural basis of inhalant abuse *Drug and Alcohol Dependence* 51:207-214, 1998.

Fung HL, Tran DC: Effects of inhalant nitrites on VEGF expression: A feasible link to Kaposi's sarcoma? *Journal of NeuroImmune Pharmacology* 1(3):317-322, 2006.

Haverkos HW, Drotman DP: NIDA technical review: nitrite inhalants. *Biomedicine & Pharmacotherapy* 50:228-230, 1996.

Lampinen TM, Mattheis K, Chan K, Hogg RS: Nitrite inhalant use among young gay and bisexual men in Vancouver during a period of increasing HIV incidence. *BMC Public Health* 7(35), 2007.

Nutt D, King LA, Saulsbury W, Blakemore C: Development of a rational scale to assess the harm of drugs of potential misuse. *Lancet* 369:1047-1053, 2007.

Ostrow DG, Plankey MW, Cox C, Li X, Shoptaw S, Jacobson LP, Stall RC: Specific Sex Drug Combinations Contribute to the Majority of Recent HIV Seroconversions Among MSM in the MACS. *Journal of Acquired Immune Deficiency Syndromes* 51(3): 349-355, 2009.

Ridenour TA, Bray BC, Cottler LB: Reliability of use, abuse, and dependence of four types of inhalants in adolescents and young adults. *Drug and Alcohol Dependence* 91:40-49, 2007.

Shortt J, Polizzotto MN, Opat SS, Cole-Sinclair MF: Oxidative haemolysis due to 'poppers'. *British Journal of Haematology* 142:328, 2008.

Vignal-Clermont C, Audo I, Sahel J-A, Paques M: Poppers-Associated Retinal Toxicity. *The New England Journal of Medicine* 363(16): 1583-1585, 2010.

Weir E: Inhalant use and addiction in Canada. *Canadian Medical Association Journal* 164(3):397, 2001.

Wu L-T, Schlenger WE, Ringwalt CL: Use of nitrite inhalants ("poppers") among American youth. *Journal of Adolescent Health* 37: 52-60, 2005.

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (EMCDDA).

Keskusrikospoliisin Rikostekninen laboratorio, rikoskemisti Ulla-Maija Laakkonen, henkilökohtainen tiedonanto 15.3.2011.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen (Fimea), yliproviisori Kristiina Pellas, henkilökohtainen tiedonanto 18.3.2011.

Tullilaboratorio, Marianne Kyber (verotus, laiton tuonti ja alkoholi), henkilökohtainen tiedonanto 15.3.2011.

<https://www.erowid.org/>

link

Källa till webbadress:<https://paihdelinkki.fi/sv/databank/informationssnuttar/droger-och-ovriga-beroenden/poppers>